

Mgr. Jan Bartys.

Osada z wczesnego okresu wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej w Goszycach pow. miechowskiego.

Une station de la période romaine à Goszyce, arrondt. de Miechów.

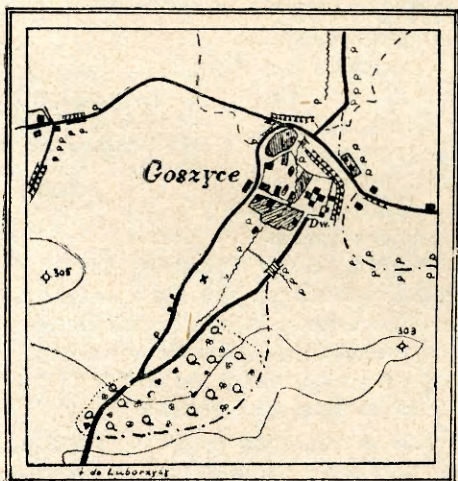
Z 3 rycinami. — Avec 3 figures.

W czerwcu r. 1931 przeprowadzono badania terenowe z funduszu Muzeum Archeol. P. A. U. na polu dworskim „Zachmielnica” we wsi Goszyce pow. miechowskiego. Głównym celem pracy było uratowanie od zniszczenia przez orkę wczesnohistorycznego cmentarzyska rzędowego, przy sposobności zaś odkryto dwa stanowiska z wczesnego okresu wpływu kultury prowincjonalno-rzymskiej. Pole zasiane było już lucerną,

szej epoce brązu (kultura trzciniecka), oraz w późnym okresie rzymskim.

Wzgórze lessowe, na którym odkryto omawiane stanowisko, osiąga 250—300 m wysokości bezwzględnej, i podnosi się stopniowo ku zachodowi do poziomu 305 m. Stok południowo-wschodni opada dość stromo ku dolince, zajętej przez rów, odwadniający mokradła lasu goszyckiego. Na stoku tym widać po świeżej orce gęsto rozsiane ciemne plamy próchniczne, liczne zaś skorupy, znajduwane na powierzchni roli, wskazują na silny rozwój osadnictwa przedhistorycznego na obszarze Goszyc. Okoliczne wsie jak Skrzeszowice, Wilków, Łuczyce znane są z zabudów przedhistorycznych.

W osadzie omawianej odkryto 2 chaty. Kształt chaty pierwszej można było uchwycić dopiero na głębokości 50 cm od powierzchni; przedstawiała się ona (ryc. 2. nr. 1) jako regularny prostokąt o osi dłuższej 4 m 20 cm, biegnącej w kierunku połud. zach. — półn. wschód. Oś szerokości wynosiła 2 m 80 cm. Było to właściwie już prawie dno chaty, wypełnione jednostajnie czarną próchnicą. Po zebraniu warstwy grubości zaledwie 10 cm, osiągnięto już poziom dna i dopiero wtedy uwidoczniły się kwadratowe plamy próchniczne jako pozostałości po słupach. Z pośród ogólnej liczby pięciu słupów cztery stanowiły narożniki chaty, natomiast piąty, środkowy, podtrzymywał zapewne wiązania dachu. Rozciągłość ścian dłuższych wynosiła 4 m 25 cm, krótszych około 2 m, przy czym ściana południowo-zachodnia była krótszą o 30 cm od północno-wschodniej. Trudno na podstawie paru zaledwie ułamków polepy z odciskami cienkich gałęzi wnioskować, czy ściany chaty były sporządzone z plecionki patyków i chróstu, czy z belek. Same słupy miały wyraźny kształt kwadratów w przekroju poprzecznym. Tylko słup pierwszy różnił się rozmiarami od czterech następnych. Długość jego przekątni wynosiła zaledwie 25 cm, podczas gdy u innych 35—37 cm. Słupy narożnikowe sięgały do głębokości 50 cm od poziomu dna czyli 110 cm od powierzchni, natomiast środkowy tylko 23 cm czyli 83 cm od powierzchni. Dolne zakończenia słupów były tępe, zaokrąglone, co pozwala przypuszczać, że

Ryc. 1. Planik osady z okresu rzymskiego w Goszycach, w pow. miechowskim. — Fig 1. Plan de situation de la station de la période romaine à Goszyce, arrondt. de Miechów.

wskutek czego nie dało się rozszerzyć prac badawczych.

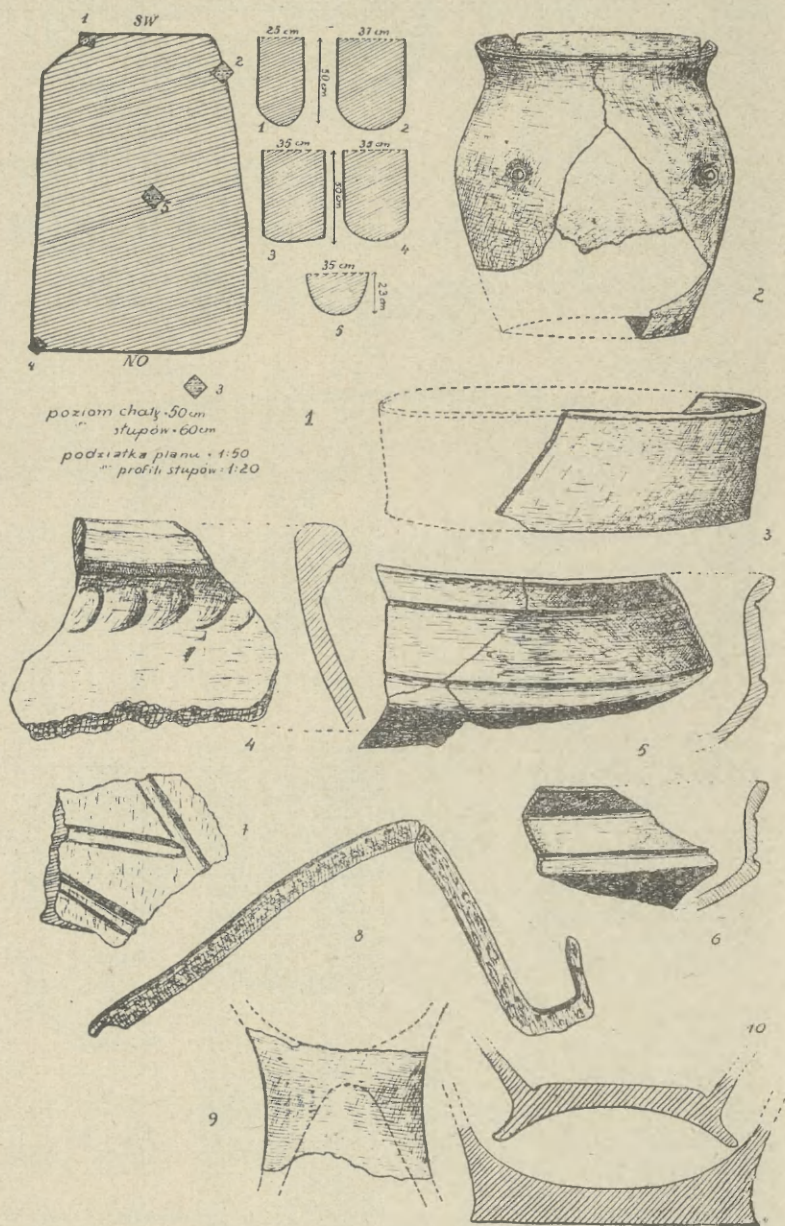
Sam obszar pola dworskiego jest godnym większej uwagi prehistoryków z tego choćby powodu, że na niewielkiej stosunkowo przestrzeni występują tu liczne ślady osadnictwa przedhistorycznego różnych czasów, w postaci skorup, luźnie znajdujących. Już po pobieżnym przeglądnięciu materiału powierzchniowego, zebranego na temże polu, można stwierdzić, że obok zbadanego cmentarzyska wczesnohistorycznego i omawianej tu osady z okresu wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej, istniało tu osadnictwo w star-

musiały być osadzane przez wkopywanie. Trudno jednakże zgodzić się z tem, gdyż w tym wypadku musiałyby pozostać ślady, stwierdzające ruszanie ziemi wokoło słupów. Tymczasem czysty, żółty, lesowy calec był wyraźnie nienaruszonym od samych granic słupów.

Chata druga, oddalona od pierwszej o 13 m w kierunku wschodnim, stała zapewne w ścisłym związku z poprzednią (może w znaczeniu zagrody), nie posiadała jednak konstrukcji słupowej (ryc. 3 nr. 1). I przy niej znalazły się nieliczne kawałki polepy z odciskami patyków. Kształt tej chaty prawie kwadratowy. Oś długa o kierunku ZPdZ — WPnW, wynosiła 4 m, oś krótka 3 m 50 cm. Chata ta była głębsza od poprzedniej, bo sięgała do 80 cm od powierzchni.

Materiał zabytkowy, znaleziony w obu chatach, prawie wyłącznie ceramiczny, pozwala nam datować osadę na wczesny okres wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej. I tak chata pierwsza zawierała: prawie całe naczynie z powierzchnią chropowatą, z krótką lekko nazewnątrz wygiętą szyjką, z czterema sęczkami na linii największej wydętości brzuśca, opatrzonemi w dołki wygniecione palcem (ryc. 2 nr. 2). Wysokość naczynia wynosi 155 mm, największa szerokość 150 mm, średnica otworu 130 mm, średnica dna 100 mm. Duży fragment niskiego, okrągłego naczynia nieprofilowanego w kształcie wanielki (?) z gliny zmieszanej z grubemi ziarnami kwarcu, o powierzchni chropowatej. Boczna ściana nieznacznie wychylona na zewnątrz. Brzeg nierówny, zaokrąglony, miejscami płaski. Wysokość 60 mm, średnica otworu 230 mm, średnica dna 200 mm (ryc. 2, nr. 3). Część dna dużego naczynia z gliny z grubemi ziarnami kwarcu, o powierzchni chropowatej, obmazywanej pionowo palcami. Średnica dna 180 mm. Fragment czarki z dwiema brózdami obwodowemi, z których jedna przebiega tuż nad załomem brzuśca, druga na linii załamania szyjki. Czarna, dobrze wyszlamowana glina, powierzchnia gładka (ryc. 2 nr. 5). Fragment takiejże czarki lecz mniejszej (ryc. 2 nr. 6). Kilka den naczyń z czarnej dobrze wyszlamowanej gliny o powierzchni gładkiej, bądź zupełnie płaskich, bądź

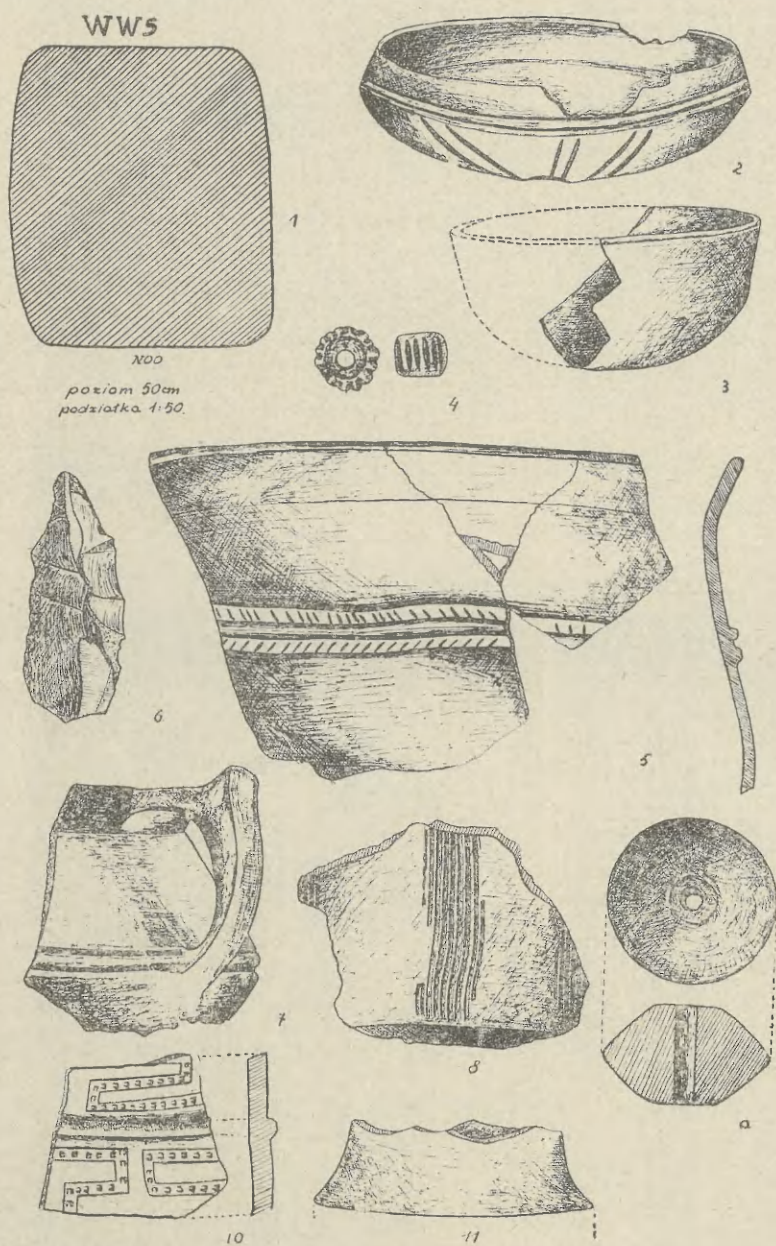
wygiętych nazewnątrz (ryc. 2 nr. 10). Część pustej nóżki puharu z czarnej gliny (ryc. 2 nr. 9). Poza tem znaleziono też liczne skorupy naczyń chropowatych, z czarnej dobrze wyszlamowanej gliny, wśród których wyróżnić należy fragment brzegu z ornamentem palcowym tuż pod brzegiem naczynia (ryc. 2 nr. 4), dalej skorupę z ornamentem rytym w kształcie pionowo i skośnie biegnących

Ryc. 2. Goszyce, pow. miechowski Ziemiańska 1. z okresu rzymskiego i jej zawartość. — Fig. 2. Goszyce, arrondt. de Miechów. Fond de cabane no 1 de la période romaine et leur contenu.

kresek, skorupę z szerokimi nieregularnie przebiegającymi rowkami (ryc. 2, nr. 7), kilka brzegów naczyń chropowatych o różnych profilach, od prawie prostych do silnie wygiętych nazewnątrz. Wreszcie dwa fragmenty naczynia, rzadko w tych czasach występującego, z ornamentem

grzebykowym. Z przedmiotów metalowych znalazł się klucz żelazny, kolankowato wygięty (ryc. 1 nr. 8) i ułamek dużego noża(?). Ponadto dość liczne kości zwierząt domowych, zwłaszcza kozy i świni, kilka kawałków polepy i kamienie jako pozostałość z rozrzuconego ogniska.

Ryc. 3. Goszyce, pow. miechowski. Ziemiańska 2. z okresu rzymskiego i jej zawartość. — Fig. 3. Goszyce, arrondt. de Miechów. Fond de cabane no. 2 de la période romaine et leur contenu.]

Także druga chata dostarczyła obfitego plonu. M. i. znaleziono tu czarkę z czarnożółtej gliny z domieszką drobnoziarnistego piasku, z szyjką skośnie ku środkowi przechyloną, ozdobioną dwiema płytkami brózdami, przebiegającymi w dolnej części szyji i z brzegiem zaokrąglonym, w dwu miejscach uszkodzonym. Brzusiec w kształcie

czaszy, ostrym załomem odgraniczony od szyji, jest ozdobiony czternastoma brózdami rozbiegającymi się promienisto parami od środka, który stanowi dołek, wyciśnięty palcem do wnętrza. Powierzchnia zewnętrzna czarki jest grafitowana. Średnica otworu wynosi 90 mm, średnica na załomie brzuśca i szyji 103 mm, wysokość 36 mm (ryc. 3 nr. 2). Dalej fragment naczynia, zdobionego dwiema brózdami równoległymi, biegnącymi tuż nad załomem brzuśca, z brzegiem odchylnym nazewnątrz i z uchem (ryc. 3 nr. 7). Powierzchnia czarna, gładka. Fragment małego czerpaka prawie półkulistego, z lekko zaznaczonym załomem brzuśca, bez dna. Gлина czarna, dobrze wyszlamowana. Średnica otworu 85 mm, wysokość 40 mm (ryc. 3 nr. 3). Ułamek naczynia z czarnej gliny, z brzegiem zaokrąglonym, miejscami płaskim, z kołnierzem wygiętym na zewnątrz. Brzusiec baniasty, ozdobiony w swej górnej partji dwiema równoległymi listwami. Na listwach tych, oddzielonych od siebie brózdą szeroką 4 mm, nacięte są ukośne kreseczki, biegnące na każdej z listew w kierunku przeciwnym. Lśniąca, gładka powierzchnia naczynia jest grafitowana (ryc. 3, nr. 5). Mamy tu dalej część dna naczynia grafitowanego. Tuż nad linią przejścia brzuśca w dno, przebiega dokoła brózdą, która powtarza się przy początku wygięcia brzuśca. Średnica dna wynosi 100 mm. Z kilkunastu skorup dało się złożyć zaledwie niewielką część naczynia o powierzchni chropowatej, bez szyjki, z brzuścem pofałdowanym.

Z wielkiej stosunkowo ilości skorup, jakie znaleziono w chacie drugiej, na szczególniejszą uwagę zasługują następujące. Skorupa z żółtej gliny, ornamentowana płytkami brózdami i maleńkimi dołączkami. Skorupa czarna grafitowana, ozdobiona listwą i meandrem z wyciskanymi w nim puncą podwójnymi trójkącikami, niejednakowej wielkości (ryc. 3, nr. 10). Dolna część nóżki pułara, (ryc. 3, nr. 11). Brzeg naczynka z silnie wygiętą nazewnątrz szyjką, z brzuścem załamanym do wnętrza, ozdobionym brózdą obwodową, która przebiega tuż nad jego załomem. Dalej ułamek dna naczynia z gliny czerwonej z pionowo przebiegającym ornamentem grzebykowym, (ryc. 3, nr. 8) kilka fragmentów den zupełnie prostych od naczyń, wykonanych z czarnej,

z silnie wygiętą nazewnątrz szyjką, z brzuścem załamanym do wnętrza, ozdobionym brózdą obwodową, która przebiega tuż nad jego załomem. Dalej ułamek dna naczynia z gliny czerwonej z pionowo przebiegającym ornamentem grzebykowym, (ryc. 3, nr. 8) kilka fragmentów den zupełnie prostych od naczyń, wykonanych z czarnej,

dobrze wyszlamowanej gliny, wreszcie brzegi, niekiedy silnie profilowane.

Z materiałów nieceramicznych znalazł się karbowany paciorek z ciemno-niebieskiego szkła, (ryc. 3, nr. 6) kawałek żelaznej blachy i ułamek ośelki z drobnziarnistego piaskowca. Nadto poza wspomnianymi już kawałkami polepy z odciskami patyków występowały liczne stosunkowo kości zwierzęce oraz kilka kamieni z dawnego ogniska.

Jakkolwiek materiał ten jest mało zwarty, fragmentaryczny, to jednak wykazuje wielkie bogactwo form ceramicznych, zwłaszcza w zakresie ornamentu. Badania systematyczne, przeprowadzone w Goszycach, dałyby niewątpliwie ważne rezultaty, dotyczące zagadnienia budownictwa chat w okresie wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej, a — co ważniejsze — rzuciłyby nieco światła na wzajemne stosunki kultur w różnych czasach.
